

Nr 443

Av herr Nilsson, Ferdinand, m. fl., om uttagande av den allmänna varuskatten i partihandels- och produktionsledet, m. m.

Den allmänna varuskatten (omsättningsskatten) är en skatt på utgifter, oavsett om inkomster finns. Gällande bestämmelser i fråga om bevillningsfria avdrag vid beskattning skyddar icke nödvändighetsvaror för denna beskattning, medan däremot utgifter för hyra av lyxbostäder går fria och till och med i enskilda fall åtnjuter statssubventioner. Den har starka drag av vad som kan rubriceras som motsatsen till socialt hänsynstagande vid beskattning. Familjeförsörjaren med många munnar att mätta drabbas hårdare än den ensamstående. Då de prisbilliga nödvändighetsvarorna betyder mera för dem som har det mindre gott ekonomiskt ställt, drabbar skattens utvidgning dessa hårdare än de bättre ekonomiskt ställda. Företagare med växlande inkomster, skuldsatta och sociala understödstagare träffas trots minimal skattekraft likväl av denna otidsenliga skatteform.

Redan vid skattens tillkomst ifrågasattes om den icke även av rent praktiska skäl borde uttagas, icke i detaljhandeln "vid disk", utan i partihandels- eller produktionsstadiet. Från de sociala synpunkter som ovan berörts skulle en sådan utformning av konsumtionsbeskattningen möjliggöra en differentiering och avvägning med hänsyn till produktionen och till en varas betydelse från konsumenternas synpunkt. Det skulle vara möjligt att ta hänsyn till sociala skäl, att undanta från skatten för livsuppehållet nödvändiga varor och att lägga skattens tyngdpunkt på lyx- och överflödeskonsumtion. Krav i sådan riktning har rests redan då förslaget om omsättningsskatten först framlades hösten 1959 (I: 523); det har återkommit 1960 (I: 203, II: 246), 1961 (I: 33, II: 56) och 1962 (I: 65, II: 97).

Särskild uppmärksamhet har det väckt att den varubeskattning som 1959 av en minoritet i riksdagen genomdrevs utgår även på de prisbilliga, särskilt prisregleringsavtal underkastade jordbruksprodukterna. Redan då ifrågasattes med rätta att en sådan beskattning till sina verkningar kan stå i strid med det våren förut beslutade s. k. sexårsavtalet mellan jordbrukets organisationer och staten. Då hävdades emellertid att så icke vore fallet, när genom utlösning av den s. k. 3-procentregeln jordbruket skulle övervältra pålagan på sina kunder. Erfarenheten torde visa att det icke var så enkelt.

När motionerna om omläggning av varuskatten behandlades våren 1962 av riksdagen gjorde bevillningsutskottets majoritet gällande att ett befriande av de prisreglerade jordbruksprodukterna från omsättningsskatt skulle innebära ett skattebortfall av ca 30 procent av skatteintäkten. Då den allmänna varuskatten i nu föreliggande statsverksproposition upptas med 2 800 milj. kr. och erfarenheten bru-

kar visa att beloppet för denna skatt är försiktigt beräknat, skulle man kunna utgå från att enligt bevillningsutskottets beräkning skulle på jordbrukets del i detta sammanhang komma inemot 1 000 milj. kr.

Bevillningsutskottets uppgift (bet. nr 39 s. 15) är emellertid felaktig. Enligt den till grund för förslaget om allmän varuskatt 1959 liggande utredningen beräknade statens jordbruksnämnd att en procent på de prisreglerade jordbruksprodukternas kostnad i detaljhandelsledet skulle motsvara en skatteintäkt på 70 milj. kr. En uttagningsprocent av 4,17 skulle i praktiken således innebära att skatten skulle ge 294 milj. kr. Då i propositionen 1959 skatten beräknades sammanlagt tillföra statsverket 1 400 milj. kr. per år, skulle de prisreglerade jordbruksprodukternas andel bli 21 procent. För innevarande år upptas den allmänna varuskatten i statsverkspropositionen till 2 800 milj. kr.

Skatteprocenten har höjts med 50 procent, och inträffade prisstegringar står för det övriga. För ifrågavarande jordbruksprodukter har emellertid prisstegringen sedan 1959 angivits till 20 procent, varav 5 procent kommer på produktionsledet hos jordbrukarna. Slutsatsen blir att jordbrukets del av vad den allmänna varuskatten tillför statsverket ligger något under 20 procent. Förslagsvis synes det vara fråga om ett belopp av kanske 540 milj. kr. Storleken av denna skattebelastning på jordbruket och dess kunder belyses av att jordbrukets eftersläpning, dvs. det belopp som måste till för att den i sexårsavtalet avsedda målsättningen skall kunna nås, preliminärt beräknats till ca 600 milj. kr. Det är även att märka att oavsett den ursprungliga fördelningen av detta skattetryck mellan jordbrukarna och konsumenterna måste *i nuvarande läge* omsättningskatten på prisreglerade jordbruksprodukter som införts efter det att sexårsavtalet slöts framstå såsom ett hinder för att genom prisjusteringar genomföra avtalets målsättning. Däremot skulle ett avskaffande av denna beskattning väsentligen underlätta ett genomförande av vad som i avtalet åsyftats, utan de stora prishöjningar som från vissa håll befarats.

Även från denna nu så aktuella synpunkt talar vägande skäl för att konsumtionsbeskattningen av de prisreglerade jordbruksprodukterna avskaffas.

Gentemot tidigare yrkanden därom har anförts ej blott de praktiska skäl som föranlett tanken på en omläggning av skatten till produktions- och partihandelsledet, utan man har även velat hävda att det skulle vara något slags ekonomiskt egenvärde i att skatten drabbar generellt över hela fältet. Det är motiverat att fastslå att detta doktrinära betraktelsesätt principiellt bortser från skattens sociala verkningar, något som annars knappast anses tidsenligt. Enbart glädjen att få plåstra på sår som man själv tillfogat, att få laga där man nyss slog i kras genom smärre bidrag hit eller dit synes icke utgöra någon bärande ursäkt för denna generella, blint verkande skatteform.

En annan sak är att rimliga skäl talar för att i avvaktan på en genomgripande omläggning gå de partiella reformernas väg. Vid vårriksdagen 1962 var det väl

närmast ett missöde vid voteringen som gjorde att den från många synpunkter särskilt stötande dubbelbeskattningen av försäljningen i andra hand av för jordbruket och dess binärningar avsedda traktorer, begagnade maskiner och redskap genomdrevs. Härtill bör givetvis vid innevarande riksdag återkommas. Såsom ett steg på vägen för avskaffande av oms-beskattning av för livsuppehållet erforderliga nödvändighetsvaror framfördes ävenledes vid 1962 års vårriksdag i riksdagens båda kamrar yrkanden att mjölkprodukter såsom konsumtionsmjölk och smör omedelbart borde befrias från sådan skatt. Då framhölls även att i den mån som det skulle vara svårt att omedelbart lösbryta butikshandeln med dessa produkter från beskattningen skulle dels ett restitutionsförfarande kunna anlitas, dels också mjölkförsäljningen och brukarnas uttag för familjens behov göras fria från oms-beskattningen. För det senare talar inte minst praktiska skäl, då de belopp som härigenom tillförs statskassan icke står i rimlig proportion till det trassel som inredovisningen vållar. Lika väl som sådana smätterier bör undvikas beträffande löntagare bör det samma gälla för jordbrukarna. Jordbruk som på grund av bostadens större värde jämfört med gården i övrigt taxeras som "annan fastighet" är för övrigt av just samma praktiska skäl icke underkastade oms-beskattning.

I fråga om de till 98 % angivna mjölkprodukter som går genom mejerierorganisationerna är — såsom också i yrkandena vid vårriksdagen 1962 framhölls — det givetvis tekniskt icke svårt att genomföra ett restitutionsförfarande. En sådan partiell reduktion av oms-beskattningen på mjölkproduktionens produkter torde enligt från mejerierorganisationshåll inhämtade uppgifter innebära ett skattebortfall på ca 125 milj. kr. per år; ett belopp som torde kunna beräknas stanna inom ramen för vad som erfarenhetsmässigt brukar inflyta av oms-beskattningen utöver budgetförslaget försiktiga bedömande. Med hänsyn till mjölkproduktionens betydelse synes även ett sådant undantagande särskilt välmotiverat.

Under återopande av vad som ovan anförts föreslås därför,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag snarast om allmänna varuskattens omläggande till att uttagas i partihandels- och produktionsledet för att därmed underlätta hänsynstagande till social skatteavvägning och produktionens behov,

att i avvaktan härpå riksdagen måtte besluta att dubbelbeskattning vid försäljning i andra hand av för jordbrukets och dess binärningar avsedda traktorer, begagnade maskiner och redskap måtte befrias från s. k. allmän varubeskattning (omsättningskatt), samt

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till årets riksdag om att mjölkproduktionens produkter (konsumtionsmjölk, smör m. m.) måtte undantas från s. k. allmän varuskatt, varvid även övervägs att restituera för vid försäljning

i butiker beräknad skatt från statsverket till producenterna genom mejerierorganisationerna.

Stockholm den 25 januari 1963

Ferdinand Nilsson

i Kungsängen

Georg Carlsson

Herbert Hermansson

Eric Carlsson